

Савіцька Анастасія Вікторівна,
здобувач кафедри права Університету
сучасних знань

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У сучасних умовах одним із важливих напрямів забезпечення економічної безпеки держави є охорона земельних ресурсів та забезпечення законності у сфері земельних відносин. Відповідно до ст. 14 Конституції України – земля є основним національним багатством України, що перебуває під особливою охороною держави [1]. Саме тому, ефективне використання та захист земельних ресурсів мають важливе значення для сталого розвитку суспільства, продовольчої безпеки та економічної стабільності країни.

На території України зосереджені значні земельні ресурси, які становлять важливу складову національного багатства. Водночас сфера земельних відносин залишається вразливою до різноманітних протиправних посягань. Поширеними є випадки самовільного зайняття земельних ділянок, незаконної зміни їх цільового призначення, підроблення правовстановлюючих документів, протиправного відчуження земель державної та комунальної власності, а також зловживань під час здійснення земельних правочинів.

Складна соціально-економічна ситуація, наявність корупційних ризиків, недосконалість окремих механізмів державного контролю та реформування земельного законодавства створюють сприятливі умови для вчинення кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин. Особливої актуальності ця проблема набула в умовах воєнного стану. В умовах правового режиму воєнного стану зміцнення кримінально-правової охорони сфери земельних відносин та її захист від корупційних зловживань є надважливим для захисту державних інтересів та забезпечення сталого розвитку земельного фонду України [2, с. 553].

Кримінальні правопорушення у сфері земельних відносин завдають істотної шкоди державним, громадським і приватним інтересам, призводять до незаконного вибуття земель із державної

чи комунальної власності, порушення прав власників і користувачів земельних ділянок, а також негативно впливають на економічний розвиток держави. У зв'язку з цим особливого значення набуває вдосконалення механізмів виявлення, розслідування та запобігання таким кримінальним правопорушенням.

Викликає занепокоєння той факт, що кримінальна ситуація у сфері земельних відносин загострюється зацікавленістю суб'єктів у збереженні «таємниці» вчиненого діяння, які не допускають виявлення та припинення вчиненого протиправного діяння, що зумовлює значну частку латентної злочинності в цій сфері (70–80 % кримінальних правопорушень залишаються невиявленими) [3, с. 7].

Крім цього, сучасні умови цифровізації державного управління, функціонування ринку земель та значні обсяги інформації, що накопичуються в державних реєстрах і кадастрових системах, потребують впровадження новітніх підходів до виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин. За таких умов особливого значення набуває використання можливостей кримінального аналізу, який дозволяє здійснювати комплексне опрацювання значних масивів даних, виявляти приховані зв'язки між особами, земельними ділянками та правочинами, встановлювати схеми протиправної діяльності, а також прогнозувати ризики вчинення нових кримінальних правопорушень.

Кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності, яка полягає в ідентифікації та якомога точнішому визначенні внутрішніх зв'язків між інформацією (відомостями, даними), що стосуються злочину, і будь-якими іншими даними, отриманими з різних джерел, їх використанням в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, аналітичної підтримки. У процесі кримінального аналізу забезпечують цілеспрямований пошук, виявлення, фіксацію, вилучення, упорядкування, аналіз й оцінку кримінальної інформації, її представлення (візуалізацію), передання та реалізацію [4, с. 132].

Актуальність дослідження обумовлена також необхідністю підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у сфері захисту земельних ресурсів та впровадженням сучасних аналітичних підходів, заснованих на концепції Intelligence-led

Policing, що передбачає прийняття рішень на основі аналізу інформації та оцінки кримінальних ризиків. У зв'язку з цим дослідження можливостей кримінального аналізу у протидії кримінальним правопорушенням у сфері земельних відносин має важливе теоретичне та практичне значення.

Модель поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою (Intelligence-led Policing – ILP), розроблена як відповідь на ці зростаючі проблеми, на підставі та за допомогою ILP можна переорієнтувати правоохоронну діяльність з традиційного реагування на запобігання [5, с. 14].

Продукти кримінального аналізу мають бути основою для визначення стратегічних та оперативно-тактичних цілей з протидії та розслідування кримінальних правопорушень проти довілля з акцентом на проактивну реакцію на протиправну подію, тобто – коли діяльність правоохоронного органу чи його підрозділу керується висновками про аналіз закономірностей і тенденцій, які ідентифікуються у кримінальному середовищі. Саме такий підхід щодо протидії злочинності сприятиме вжиттю своєчасних та ефективних заходів щодо проблеми чи ситуації з наміром усунути або пом'якшити її наслідки, дасть змогу ефективно розподіляти ресурси із врахуванням сфер і напрямів активності окремих злочинців, організованих злочинних угруповань та кримінального середовища загалом [6, с. 10].

Ефективне та систематичне використання правоохоронними органами і спеціалізованими підрозділами можливостей кримінального аналізу здатне суттєво підвищити результативність виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин. Застосування сучасних аналітичних інструментів дозволяє не лише встановлювати всі обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а й виявляти складні механізми незаконного заволодіння земельними ресурсами, фіктивного оформлення земельних прав, зловживань службовим становищем та інших протиправних дій.

Особливе значення кримінальний аналіз має у протидії організованим формам злочинності у сфері земельних відносин, оскільки такі кримінальні правопорушення часто характеризуються наявністю розгалужених зв'язків між посадовими особами, суб'єктами господарювання, посередниками та іншими учасниками протиправних схем. Використання методів мережевого аналізу,

аналізу великих масивів даних, геопросторового аналізу й інформаційно-аналітичних систем дозволяє своєчасно виявляти взаємозв'язки між особами, земельними ділянками, правочинами та іншими об'єктами аналізу.

Геопросторовий аналіз – це сукупність методів та інструментів кримінального аналізу, які застосовуються на всіх його рівнях (стратегічний, оперативний та тактичний), що направлені на отримання даних за допомогою різних GIS, геологічних, топографічних карт, а також карт маршрутів, як підрозділів поліції, так і злочинців, логістичних карт, схем тощо; картографування кримінальних правопорушень, щодо злочинної діяльності та встановлення взаємозв'язків в цих даних, з метою виявлення нової інформації щодо розслідуваних кримінальних правопорушень [5, с. 251].

Отже, подальший розвиток інституту кримінального аналізу у сфері протидії кримінальним правопорушенням щодо земельних ресурсів потребує удосконалення його теоретико-методологічних засад, розширення практичного застосування аналітичних технологій та інтеграції інформаційних ресурсів правоохоронних органів. Впровадження сучасних методів кримінального аналізу сприятиме переходу від реагування на вже вчинені кримінальні правопорушення до їх своєчасного попередження та прогнозування.

Активне використання можливостей кримінального аналізу є перспективним напрямом підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у сфері захисту земельних ресурсів, забезпечення законності земельного обігу та протидії організованим злочинним проявам, пов'язаним із незаконним використанням або заволодінням земельними ділянками.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами та доповненнями). № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

2. Роговенко О. В., Курило М. П., Ключко А. М. Корупційні кримінальні правопорушення у сфері земельних відносин України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 10/2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/130>

3. Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері земельних відносин в Україні: кримінологічний аспект : монографія / С. С. Вітвіцький та ін.; за заг. ред. С. С. Вітвіцького.

Київ : Дакор, 2023. 238 с. URL: <https://rep.dnuvs.ukr.education/server/api/core/bitstreams/ad8f13d9-9b33-4a3f-beb1-17489cb8884e/content>

4. Білоус Р. В., Василичук В. І., Таран О. В. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (118). С. 131–137. DOI: <https://doi.org/10.33270/01211181.131>

5. Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції України : монографія / О. Користін, Д. Швець, Б. Бутко, Б. Денисенко та ін., за заг. ред. О. Є. Користіна. Київ : ВАЙТ, 2024. 450 с. URL: https://vaite.kiev.ua/biblio/euam/240322_1830_INTELLIGENCE-LED_POLICING.pdf

6. Марко С.І., Богатирчук О. М. Використання можливостей кримінального аналізу у протидії організований екологічній злочинності. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. № 1 (9). 2024. С. 8–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-1-9-3>

Салманов Олексій Валерійович,
заступник директора інституту
з освітньої та науково-дослідної діяльності
ННІ № 1 Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент;
Лисюк Артём Миколайович,
курсант Харківського національного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЗА ДОПОМОГОЮ ШІ В ДОКАЗУВАННІ

Впровадження технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) у сферу кримінального судочинства є однією з найбільш обговорюваних тенденцій сучасної юридичної науки та правозастосовної практики. Кримінальний аналіз, як зазначив В. А. Бурангулов традиційно базувався на аналітичних здібностях правоохоронних органів, сьогодні отримує потужний інструмент у вигляді алгоритмів машинного навчання, здатних